

✓ บิดบัวแดงคนล้านนา พะหนุยาห้าขาบำรุงธาตุไฟ

ที่บ้านพ่อหอมบุญเป็ง แม้ว่าท่านได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ยังมีต้นพืชสมุนไพรมากมายที่ท่านได้จดสําคัญปลูกไว้ใช้ครั้งท่านยังมีชีวิต เมื่อท่านเสียชีวิตไปแล้วพืชสมุนไพรดังกล่าวจึงเป็นเสมือนมรดกทางยามอบไว้ให้แก่ลูกหลาน ขณะที่ผู้เขียนไปเยี่ยมญาติของพ่อหอม ตามประสาคนคุ้นเคยได้เห็นต้นไม้ชนิดหนึ่งชูช่อสวยงาม ถ้ามผู้เป็นเจ้าของซึ่งเป็นที่หลานพ่อหอมบุญเป็ง ท่านบอกว่าต้นบิดบัวแดง

เมื่อรู้จักชื่อจึงได้ขอถ่ายภาพ และขอความรู้จากท่าน ได้สรุปพอสังเขปว่า “ต้นบิดบัวแดง เป็นไม้ที่ผู้คนล้านนารู้จักกันมานาน หมอพื้นบ้านทั่วไปใช้รากมาเป็นยาบำรุงธาตุไฟในร่างกาย เพราะมีรสร้อนและออกชื้นเล็กน้อย ภาษาหมอสมุนไพรไทยเรียกว่า เจตมูลเพลิง หากนำ

รากมาต้ม เฉพาะตัวหรือไม่ห้ามด้วยยาอื่น จะให้สรรพคุณบำรุงน้ำย่อยได้ดี ส่งผลให้ร่างกายอบอุ่น”

จากคำบอกเล่า ของหลานพ่อหอมบุญเป็ง ผู้เขียนจึงกลับมาค้นคว้าตำราสมุนไพร ที่ได้เคยไปรำเรียนมาพบว่า

สรรพคุณ ของบีดิวแดง หรือเจตมูลเพลิง
ยังกระตุ้นระบบลำไส้ กระตุ้นและบำรุงให้
กระเพาะอาหารทำงานได้ดีขึ้น นอกจากนี้
แล้วยังใช้รากบีดิวแดงตำผสมกับตัวยา
อื่นใช้พอกหัวฝีให้ยุบได้เร็ววัน โดยเฉพาะ
ฝีหัวดาว หัวเดือน ชื่อเรียกได้หลายอย่าง
ตามท้องถิ่น เช่น บีดิวแดง เจตมูลเพลิง
คัยวู๋ เขตมูลเพ็ชร ไฟใต้ดิน ลูกใต้ดิน
 เป็นต้น

ตามที่ได้พบได้เห็น ต้นบีดิวแดง
มีลักษณะลำต้นเป็นเครือ แดกกออกจากเหง้า
ใต้ดิน เป็นไม้ที่ค่อนข้างเข็มใบคือหาใบ
ค่อนข้างยากพื้นใบสีเขียวหากเมื่อใบแก่เส้น
ใบออกมีสีอมแดงนึ้ๆ ตาข้อใบยาว เป็น
ไม้ที่ส่งราก เหมือนกับต้นเจตมูลเพลิงขาว
แต่ช่อดอกสีแดงสดดูงดงาม ครั้งแรกที่ได้
พบผู้เขียนนึกว่าเป็นไม้ดอกที่เจ้าของบ้านนำ
มาปลูกเป็นไม้ประดับ แต่พอรู้ความจริงเข้า

ทำให้เห็นคุณค่าของไม้ต้นนี้อย่างมากมาย
ได้ถามผู้เป็นเจ้าของ เกี่ยวกับการ
ขยายพันธุ์ เพราะเกิดความอยากจะได้มา
ปลูกไว้บ้างเหมือนกัน เจ้าของได้ให้ความรู้
ว่า “การขยายพันธุ์บีดิวแดงต้องใช้ราก
เหง้า แบ่งออกไปปลูกในฤดูฝนจะทำให้คิด
หรือตั้งตัวได้ง่าย การปลูกควรปลูกในดิน
ตามธรรมชาติจะดีที่สุด สิ่งที่หลีกเลี่ยงคือ
ไม่ใช่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ให้ใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ย
ที่ได้จากธรรมชาติทั่วไป”

แหล่งข้อมูล สัมภาษณ์เจ้าของ
ต้นบีดิวแดงอายุ 48 ปี จำนวน 1 คน

เอกสาร หลักสูตรวิชาเภสัชกรรมแผน
โบราณของโรงพยาบาล บรรเทาทุกข์
โบราณภาคเหนือ

ภาพ ต้นบีดิวแดง บ้านป่ารวก
อ.แม่ริมเชียงใหม่.

โดย...นิคม พรหมมาเทพย์

★ ต้นบีดิวแดงหรือเจตมูลเพลิงแดง เป็นสมุนไพรบำรุงธาตุไฟ.